

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist LXIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A cias. quidquid necesse est, futurum est. Repugnanti, non volenti necessitas est: in volente necessitas non est. Ita dico, qui imperia libens excipit, partem acerbissimam seruitutis effugit, facere quod nolit. Non qui iussus aliquid facit, miser est: sed qui inuitus facit. Itaque sic animum componamus, ut quidquid res exiget, id velimus: & in primis finem nostri sine tristitia cogitemus. ante ad mortem, quam ad vitam, preparandi sumus. Satis instructa vita est: * sed nos instrumentorum eius auidi sumus. Deesse nobis aliquid videtur, & semper videbitur. Ut satis vixerimus, nec anni nec dies facient, sed animus. Vixi, Lucili carissime, quantum satis erat: mortem plenus exspecto.

EPIST. LXII.

HOMINES aut negotia non obflare Bona menti. Laus Demetrii.

B MENTIVNTUR, qui sibi obflare ad studia liberalia turbam negotiorum videri volunt: simulant occupationes, & augent, & ipsi se occupant. Vaco, mi Lucili, vaco: & ubicumque sum, meus sum. Rebus enim non me trado, * sed commodo: nec confector perdendi temporis causas: & quocumque constiti loco, ibi cogitationes meas tracto, & aliquid in animo salutare verso. Cum me amicis dedi, non tamen mihi abduco: nec cum illis moror, quibus me tempus aliquod congregavit, aut causa * ex officio nata civili, sed cum optimo quoque sum: ad illos, in quocumque loco, in quocumque saeculo fuerint, animum meum mitto. Demetrium, virorum optimum, * mecum circumfero, & relictis * conchyliatis, cum illo seminudo loquor, illum admirror. Quid ni admiror? vidi nihil ei deesse. Contemnere omnia aliquis potest: omnia habere nemo potest. Breuissima ad diuitias, per contemptum diuitiarum, via est. Demetrius autem noster sic vivit, non tamquam contempserit omnia, sed tamquam

C aliis * habenda permiserit.

EPIST. LXIII.

CONSOLATORIA super morte amici, sapiens & perpulchra.

GRAVITER fers decessisse Flaccum, amicum tuum: plus tamen aequo dolere te nolo. Illud, ut non doleas, vix audebo exigere: & esse melius scio. Sed cui ista firmitas animi continget, nisi iam multum supra fortunam elato? Illum quoque ista res vellicabit, sed tantum vellicabit. Nobis autem ignosci potest, prolapsis ad lacrimas: si non nimia decurrerunt, si ipsi illas repressimus. Nec sicci sint oculi amisso amico, nec fluant. lacrimandum est, non plorandum. Duram tibi legem videor ponere: cum poetarum Graecorum maximus, ius flendi dederit * in unum dumtaxat diem: * cum dixerit, etiam

D

4. SED NOS INSTRUMENTORVM EIVS.] Scripti, instrumento eius. Vellens, instruendę eius.

EPIST. LXII. I. Breuicula & hac est, ut priores: nec tamen, cum Mureto, habeo pro laciniis aut fragmentis. Sunt cogitationes & μελετηματα Seneca, qua voluit EPISTOLARVM titulo venire in lucem.

2. SED COMMODO.] Vsum mei, non mancipium, dono.

3. EX OFFICIO NATA CIVILI.] Quod inter cives, de more, usurpatur. ut ire ad Nuptias, ad Togam virilem, ad Funera, ad Salutationes.

4. MECVM CIRCUMFERO.] Pectore gesto.

5. CONCHYLIIATIS.] Qui in lacernis purpureis, aut togis purpuratis.

6. HABENDA PERMISERIT.] Ipse rex, & eorum dominus: sed vsum aliis indulget.

EPIST. LXIII. I. IN VNVM DVMTAXAT DIEM.] Homerum intelligi certum est, & huc aduocari. Vbi autem hoc ille? ut puto in Iliad. τ. vbi Vlysses Achillem a nimio luctu absterret: atque inter alia dicit,

Αλλὰ χρὴ τὸν μὲν κατὰ δάμνην ὅς κε θάγησι,
Νήλεα θυμὸν ἔχοντα, ἐπὶ ἡματι δακρύσαντα:
Sed sepelire decet defunctum, pectore forti
Constantes, vnamq; diem fletu indulgentes.

2. CVM DIXERIT, ETIAM NIOBEN.] Hoc non indidem, sed ex Iliade vltima est. in qua Achilles ita Priamo lugenti:

etiam Nioben de cibo cogitasse. Quæris unde sint lamentationes, unde immodici fletus? per lacrimas argumenta desiderij quærimus: & dolorem non sequimur, sed ostendimus. ³ Nemo tristis sibi est. O infelicem stultitiam! est aliqua & doloris ambitio. Quid ergo? inquis. obliuiscat amici? Breuem illi apud te memoriam promittis, si cum dolore mansura est. Iam istam frontem ad risum quælibet fortuita res transferet. Non differo in longius tempus, quo desiderium omne mulcet, quo etiam acerrimi luctus residunt: cum primùm te obseruare desieris, imago ista tristitiæ discedet. Nunc ipse ⁴ custodis dolorem tuum, sed custodienti quoque elabitur: eoque citiùs, quò est acrior, desinit. Id agamus, vt iucunda fiat nobis amissorum recordatio. nemo libenter ad id redit, quod non sine tormento cogitaturus est. Si tamen illud fieri necesse est, vt cum aliquo nobis mortu, amissorum quos amauimus nomen occurrat: hic quoque mortuus habet suam voluptatem. Nam, vt dicere solebat ⁵ Attalus noster; Sic amicorum defunctorum memoria iucunda est, quomodo poma quædam sunt suauiter aspera: quomodo in vino nimis veteri ⁶ ipsa nos amaritudo delectat: cum verò interuenit spatium, B omne quod angebat extinguitur, & pura ad nos voluptas venit. Si illi credimus, amicos incolumes cogitare, melle ac placentâ frui est: eorum qui fuerunt retractatio, non sine acerbitate quadam iuuat. Quis autem negauerit, hæc acria quoque, & habentia austeritatis aliquid, stomachum excitare? Ego non idem sentio. mihi amicorum defunctorum cogitatio, dulcis ac blanda est. habui enim illos, tamquam amissurus: anisi, ⁷ tamquam habeam. Fac ergo mi Lucili, quod tuam æquitatem decet. Desine ⁸ beneficium Fortunæ malè interpretari. abstulit, sed dedit. Ideò amicis auide fruamur, quia quamdiu contingere hoc possit, incertum est. Cogitemus quàm sæpe illos reliquerimus, in aliquam peregrinationem longinquam exituri: quàm sæpe eodem morantes loco, non viderimus: intelligemus, plus nos temporis perdidisse in viuis. Feras autem hos, qui cum negligentissimè amicos habeant, miserrimè lugent: nec amant quemquam, nisi cum perdididerunt? Ideoque tunc effusius mærent, quia verentur, ne dubium sit an amaue- C rint: sera indicia ⁹ affectus sui quærent. Si alios habemus amicos, malè de his & mere- mur, & existimamus: quia parùm valent in vnus elati solatium: si non habemus, ma- iorem ipsi nobis iniuriam fecimus, quàm à fortunâ accepimus. Illa vnum abstulit: nos quemquam non fecimus. Deinde ¹⁰ ne vnum quidem amauit, qui plus quàm vnum amare non potuit. Si quis despoliatus, amissâ vnicâ tunicâ, complorare se malit, quàm circumspicere quomodo frigus effugiat, & aliquid inueniat quo regat scapulas, nonne tibi videatur stultissimus? Quem amabas, extulisti: quære, quem ames. Satius est ami- cum

— ὅτι δὲ μνησάμεθα δόρατα.

Καὶ γὰρ τὸ ἠέχομας Νίβην ἐμῆσ' αὐτὸ σίτην,
Τῆς αἰσῆς δ' αἰδέεσθαι πάλαι ἐν μὲν γὰρ ἐστὶν ἄλλοττο:

— nunc cænæ nos quoque demus.

Namque & pulchricomam Nioben cænasse putandum est,

Esti bis fenos, lugeret funera, natos.

3. NEMO TRISTIS SIBI.] Tale, quod Martialis de Gellia:

Amisum nõ flet, cum sola est Gellia, patrem:

Siquis adest, iussæ profiliunt lacrimæ.

Non dolet hic, quisquis laudari, Gellia, querit,

Ille dolet verè, qui sine teste dolet.

Sed ipsa hæc verba noster iterat, epist. XCIX. Plus ostentatio doloris exigit, quàm dolor. Quotusquisque sibi tristis est? & plura addit in hunc scenicum dolorem.

4. CUSTODIS DOLOREM TVVM.] Idem ad Marciam, cap. VIII. Quoties aliud egeris, animus relaxabitur: nunc te ipsa custodis.

5. ATTALVS NOSTER.] Sæpe nominat, laudatque: & audisse eum alibi fateatur. Sed & hoc tribuit, quòd Etruscorum doctrinam Græcâ subtilitate

miscuerit: II. Quæst. Nat. cap. I. Quid Seneca patet? magis virum notificat: Attalus, inquit, Stoicus, qui solum vertit à Sciano circumscriptus, magnæ vir eloquentiæ, ex philosophis, quos nostra ætas vidit, longè & subtilissimus, & facundissimus: Suasoria II.

6. IPSA NOS AMARITVDO.] Catullus: Ingere mi calices amariore. Et est primò in vino veterascens spiritus, quædam, vt Galenus appellat, id est acritudo; denique postremò temporis, amaritudo.

7. TAMQVAM HABEAM.] Cogitatione enim fruor, & mihi represento.

8. BENEFICIVM FORTVNÆ.] Nam & amici inter res externas sunt: etsi non amicitia. Fortuna in illos ius habet: Itaque malè hic Naturæ substituunt, præter libros.

9. AFFECTVS SVI QUÆRVNT.] Ita & meus: tamen aliquot scripti auctiùs, affectus sui relinquunt, & quærent. Vacare alterum verbi videtur: nisi rescribas, relinquere quærent.

10. NE VNVM QVIDEM AMAVIT.] Quare? quia amicitia sociabilis virtus est: nec, vt lascivus ille amor, in vnum fertur.

A cum reparare, quàm flere. Scio pertriturum iam hoc esse, quod adiecturus sum: non tamen ideo prætermittam, quia ab omnibus dictum est. Finem dolendi etiam qui consilio non fecerat, tempore inuenit: turpissimum autem est in homine prudente remedium mæroris, lassitudo mærendi. Malo relinquo dolorem, quàm ab illo relinquo. quam primum id facere desiste, quod, etiamsi voles, diu facere non poteris. ¹¹ Annum feminis ad lugendum constituere maiores, non ut tam diu lugerent, sed ne diutius: viris nullum legitimum tempus est, quia nullum honestum. Quam tamen mihi ex illis mulierculis dabis, vix retractis à rogo, vix à cadauere reuulsis, cui lacrimæ in totum mensum durauerint? Nulla res citius in odium venit, quàm dolor: qui recens, consolatorem inuenit, & aliquos ad se adducit: inueteratus verò deridetur. nec immeritò: aut enim simulatus, aut stultus est. Hæc tibi scribo, is qui ¹² Annam Serenum, carissimum mihi, tam immodicè fleui, ut (quod minimè velim) inter exempla sim eorum quos dolor vicit. hodie tamen factum meum damno, & intelligo maximam mihi causam sic lugendi fuisse, quòd numquam cogitaueram, mori eum ante me posse. Hoc vnum mihi occurrebat, minorem esse, & multo minorem: tamquam ordinem fata seruent. Itaque assiduè cogitemus, tam de nostrâ quàm omnium quos diligimus, mortalitate. Tunc ego dicere debui: Minor est Serenus meus: quid ad rem pertinet? post me mori debet, sed ante me potest, quia non feci, imparatum subito fortuna percussit. Nunc cogito omnia & mortalia esse, & incertâ lege mortalia. Hodie fieri potest, quidquid vnumquam potest. Cogitemus ergo, Lucili carissime, citò nos eò peruenturos, quò illum peruenisse mæremus. Et fortasse (¹³ si modò sapientum vera fama est, recipitq; nos locus aliquis) quem putamus perisse, præmissus est.

EPIST. LXIV.

C Q. SEXTII laudatio, & ipsius deinde Sapientie. Veteres eius auctores venerandos, & nos tamen posse adicere.

FVISTI heri nobiscum. Potes queri, si heri tantum: ideo adieci, nobiscum: mecum enim semper es. Interuenerant quidam amici, propter quos maior fumus fieret: non hic qui erumpere ex lautorum culinis, & ¹ terre vigiles solet: sed hic modicus, qui hospites venisse significaret. Varius nobis sermo fuit, ut in conuiuio, nullam rem vsque ad exitum adducens, sed aliunde aliò transiliens. lectus est deinde liber Q. Sextij patris, magni, si quid mihi credis, viri, & ² licet negent, Stoici. ³ Quantum in illo, dii boni, vigoris est, quantum animi? hoc non in omnibus philosophis inuenies. Quorumdam scripta clarum habent tantum nomen: cetera exanguia sunt. Instituunt, disputant, cauillantur: non faciunt animum, quia non habent. Cùm legeris Sextium, dicet: Viuit, viget, liber est, supra hominem est, dimittit me plenum ingentis fiducia. In quacumque positione mentis sim, cùm lego hunc (fatebor tibi) libet omnes casus prouocare, libet exclamare: Quid cessas fortuna? congregere, paratum vides. Illius animum

11. ANNUM FEMINIS.] Ita. annum in quocumque alio luctu, annum, dico, communem: at illum Romuli decem mensium, in luctu viri. Dixi aliquid Consol. ad Helu. cap. xv.

12. ANNAM SERENVM.] Cui de Tranquillitate inscripsit. Obiit autem præcipiti fato, de quo Plinius lib. xxii. Fungi familias nuper interemere, & conuiuia tota. Annam Serenum, Præfectum Neronis Vigilum, & Tribunum, & Centuriones.

13. SI MODÒ SAPIENTVM.] Dubie & irèpidè super immortalitate, ut alias. Vide me Physiol. lxx. Dissert. xi. & xiv.

EPIST. LXIV. I. TERRERE VIGILES.] Tertullianus Apolog. cap. xxxviii. Ad fumum cænæ Serapicæ sparteoli excitabuntur: id est Vigiles, qui scilicet incendiis curabant.

2. LICET NEGENT, STOICI.] Quidam libri, neget. Ipse aut alij negabant, & Pythagoricum inscribebant: sed sententiis decretisq; Stoicus erat. Vide Manuduct. i. Dissert. vi.

3. QVANTVM IN ILLO.] Hac omnia de nostro se accipis, eleganter & iuste facis: nec potuit verius se descripsisse.